

**Biblioteka
LingVariów**

Tom 23

Słowiańska frazeologia gwarowa

**pod redakcją
Macieja Raka i Kazimierza Sikory**

**Uniwersytet Jagielloński
Wydział Polonistyki**

SŁOWIAŃSKA FRAZEOLOGIA GWAROWA

Biblioteka „LingVariów”

T. 23

**Redaktor naukowy serii
Miroslaw Skarżyński**

SŁOWIAŃSKA FRAZEOLOGIA GWAROWA

pod redakcją
Macieja Raka i Kazimierza Sikory

Z prac Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

Biblioteka „LingVariów” T. 23

SŁOWIAŃSKA FRAZEOLOGIA GWAROWA

pod redakcją
Macieja Raka i Kazimierza Sikory

**Księgarnia Akademicka
Kraków 2016**

Recenzenci

prof. dr hab. Wiesław Boryś
prof. dr hab. Adam Fałowski
prof. dr hab. Stanisław Koziara
dr hab. Alicja Nowakowska, prof. UW.

Redakcja

Justyna Wójcik

Korekta

Karolina Bogacz i Magdalena Romanowska

Skład i łamanie

Małgorzata Manterys-Rachwał

Okładka

Paweł Sepielak

Publikacja dotowana przez Wydział Polonistyki UJ

ISBN 978-83-7638-738-3 (wersja papierowa)

ISBN 978-83-7638-739-0 (e-book)

<https://doi.org/10.12797/9788376387390>

© Wydział Polonistyki UJ oraz autorzy

KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:

www.akademicka.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
-------------	---

ZAGADNIENIA OGÓLNE

ANNA TYRPA, Co wiemy o frazeologii gwarowej w 2015 roku?	13
MACIEJ RAK, Czego nadal nie wiemy o frazeologii gwarowej?	31
KAZIMIERZ SIKORA, „Komu Pan Bóg rozum odbiera?” – czyli kilka uwag na temat pragmatyki przysłów	43
ОЛЕНА ВІТАЛІЇВНА ДЕХТЯРЬОВА, Щодо визначення поняття діалектна фразеологічна одиниця (на матеріалі художніх творів західноукраїнських письменників) ...	53

FRAZEOGRAFIA GWAROWA

FABIAN KAULFÜRST, Dolnoserbiska frazeologija. Aktualna żelabność mjazy rewitalizaciju rěcy a historiskeju frazeologiju	65
LIDIA PRZYMUSZAŁA, O problemach leksykograficznego opisu frazeologii w słownikach gwarowych (na przykładzie <i>Słownika gwar śląskich</i>)	75

FRAZEOLOGIA ŹRÓDŁEM WIEDZY O CZŁOWIEKU

MACIEJ RAK, Wartościowanie w animalistycznej frazematyce gwar polskiego Podtatrza.....	89
KATARZYNA KONCZEWSKA, Frazeologizmy i paremie białoruskich gwar grodzieńskich jako źródło rekonstrukcji obrazu świata mieszkańców wielonarodowościowego regionu.....	109
MAGDALENA DUDA, Ciało człowieka we frazeologii okolic Tarnowa	125
НАТАЛІЯ ХІБЕБА, Бойківські весільні фразеологізми: етнокультурне прочитання	137

SACRUM I PROFANUM

Галина Тимошик, Паремії зі святописемними антропонімами в лексикографічному збірнику <i>Галицько-руські народні приповідки</i> Івана Франка	157
EMIL POPŁAWSKI, Święty Mikołaj w polskiej gwarowej przestrzeni paremiologicznej. Glosa do kulturowego wizerunku biskupa Miry	183

RENATA DŹWIGOŁ , <i>Ś ciebie mo diobol pociechę</i> . O charakterze człowieka na podstawie frazeologizmów i paremii z pola leksykalno-semantycznego <DIABEŁ>	195
Ірина ЧИБОР , Етнокодуння міфологічних уявлень про чорта в українській діалектній фразеології	209
Зоряна Василько , Інтерпретація паремій із мікрообразом-символом <i>сонце</i> в лексикографічному збірнику <i>Галицько-руські народні приповідки</i> Івана Франка	219
Моніка Булава , Paralusz i inne „odmiany złośliwych diabłów”, czyli o związkach między chorobą a diabłem we frazeologii gwarowej.....	229

BIEDA

Ewa Młynarczyk , Językowy obraz pożywienia ludności wiejskiej w sytuacjach niedostatku materialnego (na przykładzie wybranych frazemów).....	253
Ilona Gumowska , Językowy obraz biedy w związkach frazeologicznych i paremiach o charakterze gwarowym	267

НАТАЛІЯ ХІБЕБА

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ІВАНА ФРАНКА, ЛЬВІВ

БОЙКІВСЬКІ ВЕСІЛЬНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ЕТНОКУЛЬТУРНЕ ПРОЧИТАННЯ

Streszczenie

W artykule omówiono bojkowskie frazeologizmy dotyczące wesela. Specyfika zarejestrowanych jednostek wynika z archaicznego i symbolicznego wymiaru obrzędu weselnego, który w związku z tym wykazuje dużą produktywność frazeologiczną.

Analizowany materiał w większości pochodzi z własnych badań autorki prowadzonych na Bojkowszczyźnie. Część jednostek została też wynotowana z opublikowanych opracowań folklorystycznych i etnograficznych oraz ze zbiorów Archiwum Folklorystycznego Katedry Ukraińskiej Folklorystyki Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki.

W toku analizy stwierdzono, że pewna liczba jednostek frazeologicznych jest motywowana pozajęzykowymi komponentami ceremonii ślubnej. Pochodzenie części przykładów zostało znacznie zaciemnione w wyniku zmian w obrzędzie weselnym, jego archaiczności i fakultatywności.

Frazeologizacji łatwiej ulegają jednostki ekspresywne, które szybciej nabierają przenośnego znaczenia i dzięki temu rozszerzają swój zasięg użycia poza sytuację związaną z weselem. Przeanalizowane frazeologizmy uzupełniają zasób jednostek ze znaczeniem obrzędowym w języku ukraińskim, a także pozwalają na – przynajmniej częściowe – odтворzenie dawnego bojkowskiego obrzędu weselnego.

Бойківські фразеологізми, значення яких сформувалися в обрядовому, зокрема весільному, контексті, пізнавальні насамперед репрезентативністю етнокультури мовців. Специфіка бойківських фразеологічних одиниць пов'язана з архаїчністю та самотутністю самого весільного обряду. Корпус зафіксованих весільних фразем дає змогу висвітлити їх прихований зміст як конденсат духовного світу бойків, встановити мотиви виникнення цих стійких

мовних одиниць, особливості зовнішньої форми та формування значення, їх фразеопродуктивність.

Ареальна фразеологія, пов'язана з концептом „весілля”, має різноаспектні напрацювання. Зокрема наголошуємо на працях учених луганської фразеологічної школи. Скажімо, Надія Карлова описує семантичні моделі у фразеотворенні ідіом весільної обрядовості східнословобжанської та східностепо-вої етнофразеології (Карлова 2007); Ольга Плетнева досліджує особливості семантики стійких словосполучень на позначення сватання, вінчання, одруження в говірках центральної та східної Слобожанщини (Плетнева 2006, 2007а, 2007б); Ольга Скиба аналізує композиційні зміни весільного обряду Слобожанщини від поч. XX ст. і їх відбиття у фразеології (Скиба 2012) та ін. (Д'якова 2006, 2014; Плетнев 2008; Царьова 2014). Низку ґрунтовних студій підготувала Ірина Магрицька: дослідницю цікавить архаїчна семантика весільних фразем, їх етнокультурне тло, моделі культурної мотивації та ін. (Магрицька 2001; Магрицька 2002; Магрицька 2003а, 2003б). Менш вивчені весільні фразеологізми в говірках північного та південно-західного нарічч (Бігусяк 2000; Коваленко 2014; Хібеба 2008).

Чимало паремій, пов'язаних із *весіллям* та *сватом* бойків, подав Іван Франко у праці *Галицько-руські народні приповідки*, яка й сьогодні залишається найповнішою добіркою „галицького мудрослів'я” (Франко I: 218-220; III: 81). Бойківські весільні фразеологізми *порівняти з людьми дітей* ‘поженити’, *сьлюба дати* ‘дати шлюб’ серед інших стійких словосполучень аналізує Мар'ян Демський (1982: 176, 180); *йти на коровай* ‘іти на весілля’ – Олена Гузар (1995: 161). Недостатність вивчення локальних фразеологічних одиниць обрядової царини, їх семантико-культурологічної специфіки в бойківських говірках мотивувало запропоновану розвідку.

Дослідження здійснено на матеріалі власних діалектних записів із теренів Бойківщини (зібрані польовим методом упродовж 1999–2013 рр.), а також використано доступні фольклорно-етнографічні збірники бойківського весілля та фонди Фольклорного архіву кафедри української фольклористики Львівського національного університету ім. І. Франка. Опрацьовані матеріали дали змогу зафіксувати багатий пласт стійких одиниць фразеотематичної групи *весілля* у бойківських говірках, частину яких пропонуємо до огляду в цій статті.

Не завжди можемо з'ясувати семантику зафіксованої фраземи, підґрунтя та шляхи її творення через необізнаність сучасних інформаторів зі старовинним весільним обрядом, через брак розлогого контексту функціонування, а повторний сеанс часто не дає сподіваного результату – весільний обряд та лексика, що його репрезентує, швидко змінюються. Зокрема ФО *женітися на вітер*, засвідчена в говірці с. Мшанець на Старосамбірщині, має затемнену мотивацію:

буде брати, і всьо, мене хотів якийсь інший брати. Прийшов і: „Я ся женю”, – і всьо. Каже: „Я ся женю на вітер, мати не женить, бо вітця не мав, а ти йдеш?” – Я стала, но що буду мовити, ніц не мовлю. Ще другий раз: „Я ся женю на вітер, ти йдеш?” – Я нич. Третий раз: „Я ся женю на вітер, ти йдеш?” – А я кажу: „Як ти ся жениш, то я ся віддаю”. Так весілля мама не хотіла зробити, а потому зробила, бо мала дві дочки¹ (Мш) (ФА КУФ).

Порівняймо: *жени ся на чотири вітри* – так відповідає батько синові, який не хоче женитися по його волі; *оженив ся на штири вітри а на п'ятий шум* ‘оженився легковажно, зійшов нінащо’ (Франко II: 135, 137); також *вітром жити* ‘жити ні з чого, без доходів’ (Франко I: 340).

Периферію обрядової фразеології репрезентує застаріла назва *прикріти п'єлехи* ‘вийти заміж’ (Матіїв 2013: 337), сформована з вільного словосполучення: бойк. *п'єлехи* (перев. *зневажл.*) ‘довге неохайне волосся’ (Матіїв 2013: 337), а також *пелеханя* ‘кучерява дівчина’ (ЕБ: 106). Внутрішня форма ФО відбиває позамовну дійсність: після заміжжя жінка ховала волосся під головний убір, а недотримання цього звичаєвого правила викликало осуд. Паремію *сивим волосом світити* Іван Франко пояснює тим, що вийти заміж для жінки означало ‘покрити косу’, а тому показувати привселюдно волосся було соромно; звідси, *покрити голову* – про дівчат, які виходять заміж (Франко I: 375, 561)

(п'єд б'їлу хустку / поч'їпчили її ка'зали // да'вали чу'пец' п'єд / та'кії шили / то мо'їа ма'ма но'сила / то поч'їпчена / не було в'їл'но хустку нийа'кії зні'мати // йак її за'їй'зали / во'на з голо'у голо'во'у не хо'дила // при'їшла старос'їц'їна / поч'їпчили / за'їй'зала тої чу'пец' / а п'їзн'їше хустку та'ку б'їлу // ч'їпец' му'сила но'сити / поки жийе / ў ц'єрк'ї і коло хати хо'дила (Трл);

у ладканці: Ой накріют косу-росу віночком, Але завтра вже накріют рубочком [хусткою. – Н.Х.]. Ой накріют віночком дообід, А рубочком вже накріют на весь вік (Ониськів 2009: 110)).

Порівняймо антонімічну фразему зі словом *п'єлехи*: *т'єпсти п'єлехами до сивині* ‘бути незаміжною до похилого віку’ (Матіїв 2013: 337), а також: *світіти волоссям* ‘ходити з непокритою головою, не зав'язувати на голові хустки’, ‘залишатися неодруженою’, *покривати голову* (етн., заст.) ‘одружуватися з ким-небудь (про дівчину, жінку)’, *зав'язати голову* ‘вийти заміж’, *зав'язати косу* (хустку) (заст.) ‘так само’ та ін. (ФСУМ I: 301; II: 667, 786).

¹ Приклади, наведені із записів авторки, подано у фонетичній транскрипції; матеріали Фольклорного архіву кафедри української фольклористики Львівського національного університету ім. І. Франка (тут і далі – ФА КУФ) – за першоджерелом.

Локальними фраземами на позначення відмови під час сватання є *бріндзу прикітими* (Онишкевич І: 73), *widnesty bryndziu* (Прг) (Schneider 1912: 141); пор.: *прикітими* ‘одержати відмову на пропозицію одруження’ (ЕБ: 119), а також пор.: *бріндзі біти* ‘нічого не робити, нічим не займатися’ (Матіїв 2013: 43); дет. див.: Хібеба (2008).

Зі значенням ‘святкувати весілля’ виявлено стійкі словосполучення *весіля’ прівити, весіля прова́дити* (Кр, Ур):

так вес’іл’а ў нас ран’іше було в’іўторок / читвер / бо н’іх’то не п’равиў у суботу вес’іл’а; л’уди б’ідно жили / але старалис’а хоч й’аке вес’іл’а справити (Лс);

молодії соб’і ішоў додому вес’іл’а прова́дити / а молода до себе (Кр); ‘святкувати весілля наступного після шлюбу дня’ – *доправля’ти весіля*: зби’ралис’а / ше вес’іл’а / кажут допраў’ати і’дем (Лс); пор.: бойк. *п’равити* ‘справляти весілля’ (ЕБ: 118).

Цікаво, що лексему *весіля* зафіксовано у складі фразем, які в центральних бойківських говірках утрачають обрядове маркування: *іті на весіля* ‘бути, існувати в першій половині людського життя’, *іті з весіля* ‘бути, існувати в другій половині людського життя’ (Матіїв 2013: 68). Довесільний звичай навчатися в церкві головним молитвам і постулатам, щоб підготуватися до обряду вінчання (без знання молитов священник відмовлявся давати шлюб), експлікують назви: *ходіти на мо́літву* (Дб), *ходіти на о́тченаш* (Кр), *ходіти на катéху* (Вч, Трл), *ходити на па́цір* (Трл):

ран’ше ходили на катéху молод’і до с’в’а’шченика / поки не наўчилис’і мо́літоў / хто с’а с’коро наўчиў / а хто ходиў до са́мого вес’іл’а ходиў / мус’іў с’а наўчити / шо с’в’а’шченик прика’заў // й’ак й’а с’а в’іда’вала не ходила / ўже того не було // а ще мо́я ма́ма ходила // при́шла / ўс’ак’і запов’ід’і бо́ж’і / отче́наш / в’іруй / ўс’о то т’реба було з’нати (Вч);

пор.: бойк. *па́цірь, па́цєр* ‘молитва (*Отче наш*)’, *Очинáш* ‘так само’ (Онишкевич ІІ: 45; ЕБ: 105; Матіїв 2013: 328). Підґрунтя формування стійких словосполучень пояснює і фрагмент жартівливої розмови з відданицею, який зафіксував Іван Франко в Нагуєвичах:

Чого-сь прийшла? – Сита, не решета. – Що будеш сіяти? – Муку, не попів. – Були у вас свати? – Таже не воли. – Принесли горівки? – Таже не води. – А підеш замуж? – Таже мя не понесут. – А вмієш ти пацір? – Ет, розговорились ся (Франко ІІ: 789);

пор.: *ходити на отчинаш* ‘сватати’ (Маркотенко 1999: 90).

Назвою оздоби головного убору нареченої та дружок – стрічок, які прикріплюють до барвінкового вінка – мотивована фразема *в лёнтах ходіти* ‘запрошувати на весілля (про наречену та дружок)’ (Бк). Прозору семантику має стійке словосполучення *склікувати по родіні* ‘запрошувати на весілля’:

‘наперед ‘тижн’у по ‘своїй’ родин’і хо‘дили ск‘ликувати / прихо‘дили / ‘бесте на тої ден’ прихо‘дили на вес’іл’а // приїшли про‘сили ўс’у родину / хто ў ‘хат’і буў // так на вес’іл’а родину хо‘диў сп‘рошувати або ‘тато / або ‘мама (Вч).

В обстежених бойківських говірках лексема *гуска* ‘весільна подовгаста булка’ (Б, Гл, Дб, Лп, Мш) мотивує низку усталених словосполучень, зокрема: *пекті гускі* ‘випікати весільну булку’:

гуски пек‘ли ў моло‘дого / а ў моло‘дойі ко‘лис’ не пек‘ли // коро‘ваї нази‘вали ко‘лис’ хл’їб // ‘зараз ўс’аке прикра‘шайут / а ко‘лис’ гуски ‘вип‘ели та ї ўс’о // по ‘гус’ц’і да‘вали дру‘жкам (Лп);

приходіти з гусками ‘приносити весільну булку (про нареченого) до нареченої на подарунок жінкам-свахам, які напередодні шлюбу плетуть барвінкові вінки’:

‘самого ‘вечора прихо‘диў моло‘диї з гус‘ками до моло‘дойі // то ‘було ў п’ятниц’у і в’їд’аваў т’ї гуски йїї тим с‘вахам / шо п‘лели в’їнок // прино‘сиў ц’їлу ‘сумку чи ‘кошик гу‘сок тим с‘вахам // а моло‘да в’їд’авала со‘рочку шл’убну / тог‘ди ко‘лач / г‘рош’ї / і со‘рочку (Бг);

не‘сти гуску ‘приносити додому булку як знак участі у весіллі (про учасників весілля)’:

а ‘решту ро‘били гуск’е / ‘кожн’її ‘ж’ін’ц’ї на вес’іл’у да‘вали // ‘кожна ‘гуску ў ‘хат’і не‘се // п’раўда і моло‘дому / йак д’ругойі д‘нини їде до моло‘дойі ‘му-сит моло‘д’її ‘гуску ‘дати / та ї дру‘жби да‘йут дру‘жкам / а моло‘да ст’руцен’ / а друш‘ки з ко‘лач’ем при‘ход’ат // тим с‘вахам да‘йут / а йак с’а ‘лише / то да‘йут д’їўч’атам // ‘кожна с‘ваха не‘се ‘гуску / п’їшла на вес’іл’е / то ўже ‘гуску при‘несла (Бг).

Звичаєву обрядовість репрезентує фразема *торгуватися на гусках*, яку фіксуємо в говірці с. Вовче на Турківщині на позначення весільної обрядодії, коли посланці від нареченого, принісши весільне печиво, торгувалися за наречену й викупували її:

‘гуски ‘били з ‘чорного ‘к’їста // с‘лухайте / йак ‘мало ўже їти моло‘диї за моло‘доў / поси‘лайут двох чолов’їк’їў і ўни с ‘тими гус‘ками їдуть до моло‘дойі / там йїх стр’їчайут / тор‘гуйуц’а на тих гус‘ках / по‘тому с’їда‘йут за ст’їў / да‘йут го‘р’їўки тим чолов’їкам / шо з гус‘ками приїшли / а по‘тому ўже їдуть моло‘диї

з молодо́у // і так зази́рала / щоб не щч'і́пнули / ма́ти заби́рала т'і гуски // бо
 л'уди ўм'і́ли воро́жити ко́лис' / щчоб моло́д'ат'ім не ва́дило так (Вч).

За розповідями інформаторів з Івано-Франківщини, дружба мав вгадати, які три з п'яти *гусок* ('весільна оздоба на короваю у формі гуски') на весільному хлібі мали яйця (варені, а потім запечені в коровай яйця зі шкарлупою); звичай закріплений у назвах *вирізувати гуску з яйцьо́ма* (Бг, Глбк, Дз, Сд), *шукати гусочки* (Рп):

три йа́йц'і ва́рен'і ќлала у коро́гва́й // ди́в'іц'і / йак пе́кли коро́гва́й / моло́дїй ма́ў запла́тити / ма́ла бу́тилка го́р'і́ўки сто́йати // і м'і́сит' коро́гва́й / і ќлала три йа́йц'і // і 'було п'іет' гусок на коро́гва́йу зро́блених / дехто зна́чиў і по́казува́ў д́ружб'і / де йа́йц'і // йак си́д'ет за сто́лом / ма́йе д́ружба 'вирі́зати гуску / і йа́йце // шкара́лупу по́р'і́жут моло́дим на та́р'і́лку і во́ни ма́йут' то йі́сти // то ма́ў ви́р'і́зувати гуску з йа́йц'о́ма // ку́харка на́значит / де йа́йце // си́р'і йа́йц'а / ў пе́ч'і с'а зва́рит (Глбк); ва́рен'і йа́йц'а і ро́били гуски / шо́би д́ружба не зна́ў / чи по́паде роз'р'і́зати (Бг); то́гди йак заў'і́ут моло́ду і то́гди р'і́жут коро́гва́й // д́ружба або́ с'тароста / то д́ружба р'і́же коро́гва́й // то́гди три йа́йц'а ќлала / т́реба ше ўга́дати / де йа́йце йе // шу́кайут 'того йа́йц'е / та і́ бере по куско́ви ді́л'ат ко́жному (Дз).

Цікаво, що подрібнену шкарлупу з яєць наречені з'їдали, – це мало сприяти народженню в подружжя здорових дітей:

ќлала три йа́йц'а / а́би з'нати // так д́ружба ма́ў 'вирі́зати / і моло́дїй ма́ў з моло́дойу зйі́сти ш:кара́лупо́у / а́би д'і́ти 'були здо́ров'і / ба́гато 'було д'і́теї // йа́ йі́ла ше ш:кара́лупо́у / так йа́зик проко́лола // і так тих д'і́теї ма́йеш // пи́тали / де р'і́зати йа́йц'і і та́к'і ќлала коси́чки 'ви́роблен'і // ви́р'і́зували / на та́р'і́лц'і ќлала і йі́д'ет (Сд).

На Турківщині, за словами інформаторів, у хліб запікали не яйця, а гроші, які мав знайти староста:

бу́ў ќруглі́й хлі́б / а там запи́хаў с'тароста ѓрош'і ци́ в'ід моло́дого / ци́ в'ід моло́дойі / то запи́хали ў́ три бок'е // по́том шу́кали // шутка / чи зна́йдут // ко́ли при́шлї до́ хати / йі́х поса́дили за ст'і́ў / перше с'тароста шу́каў ѓрош'і // бра́ў бу́ханку ў́ рук'і і шу́каў ѓрош'і // 'було так шо́ не йе́ден с'тароста по́мучи́ў / 'заки 'ви́шпорта́ў (НГс).

Назвою головного весільного хліба мотивована фразема *гуля́ти з коро́вайо́м* 'танцювати, тримаючи на голові коровай (про дружбу та коровайничку – жінку, яка випікає коровай)':

с тим коро́ва'йом гу'л'ала на под'в'ірю / на голо'в'і дер'жала і гу'л'ала з д'ружбо'ю // д'ружба дер'жа'ю / би не ўпала коро'ва'йничка // хо'дила до хати / к'лала коро'ва'й на ст'і'ю / пла'тили / купу'вали (Вч).

Зазначмо, що словосполучення *корова́й на столі* функціонує на позначення весілля (Пт).

Із лексемою-складником *косі́ця* 'відзнака учасника весілля – букет із городніх квітів чи купований штучний букет, до якого вплітають живі квіти'

(а х'лопиц' в'ішивану со'рочку / кра'ватки х'лопец' ни ма'ю / н'іц / н'і'чо / п'раўда лиш ко'сиц'у ма'ю / 'тоже ве'лику / і 'бинду та'ку прич'іпали по ко'л'іна або 'нишче ко'л'ін // ко'сиц'у / ну / та 'йак і ти'пер / бе'рут д'руж'би / ли'ше та'ка 'б'і'л'ша / і 'бинда та'ка заши'рока бу'ла так / і к'ін'ци 'вис'ат і ше дв'і к'л'учки ['бант' – Н.Х.] до'ўг'і ўй'а'зали (Ос)),

пов'язана внутрішня форма стійкого словосполучення *ш'іти косі́цю* 'виготовляти весільну нагрудну відзнаку для нареченого':

а моло'дому ко'сиц'у 'шили / коро'ва'й пек'ли і ко'сиц'у 'шили // а там з 'чого? та'ку ко'сиц'у ро'били і три ко'лос'ки 'жита к'лали ў то'ту ко'сиц'у / та ї ва'сил'ку / та ї шпа'рагусу 'того зе'леного та ї та'ку ко'сиц'у 'шили // на 'голову ка'пел'ух моло'дій ма'ю і ту ко'сиц'у на г'руди (Бг).

В обстежених говірках назва *косі́ці* номінує також головний убір нареченої із квітів, які вплітають у барвінковий вінок, або окремий вінок, який накладали на барвінковий:

так'і 'були ко'сиц'і / так'і 'в'ін'ці // ў 'мене 'йе фото'граф'і'я / то мо'гла би показати вам (НГс); ко'сиц'і то о'то та'ке ц'і'ле голо'ў'не ўбра'н'а // ко'сиц'і ро'били з кв'і'точок / нас'под'і барв'ін'ковий (СНб).

Зі значенням 'знімати головний убір нареченої' фіксуємо ФО *зніма́ти косі́ці* (СНб):

с'і'дає моло'дій / моло'да с'і'дає на ко'л'іна / в'ін почи'нає з 'нейі зні'мати ко'сиц'і / а'ле во'на ни да'є ко'сиц'і / в'ін 'шарпайє / во'на ни да'є ко'сиц'і / так 'па'ру ра'з'і'ю / шоб зн'а'ю (СНб);

і зав'івайут моло'ду і ўже ўна то'гди зні'має ко'сиц'і / а 'пот'ім хус'тину да'є моло'дого 'мати ти'пер / а ко'лис' моло'дій кла'ю хус'тину // моло'да ше бе'ре ко'сиц'і на'та'гає на д'рушку / на д'і'ў'чат / а'би с'і с'коро в'і'д'а'вали // тої ви'л'он чи ко'сиц'і / шо там 'має / бо ко'лис' нази'вали ко'сиц'і / ў 'косиц'ах сл'у'била моло'да (СНб);

пор. також інші бойківські назви: *знімати вінкі і вельбн*, *знімати тотб*, *вельбн знимати*, *знімати вінець*, *знімати вінок*, *стинати голову*, *розбирати молоду*, *розвінчувати молоду*, *роздівати молоду*, *рубати молоду* ‘так само’ (ЗА).

Слово *косіця* в обстежених говірках позначає також весільне деревце; *вбирати косіцю* (Бг), *ладити косіцю* (Мж) – ‘обрядодія виготовлення весільного деревця – атрибута-відзнаки дружби’:

приходи́ў дружба / ко́сиц’у клаў / рубаў у л’іс’і / ў л’іс’і таку на три со-
сну рубаў і там зверх’і ко́лачик такий ма́лен’кий і таку ко́сичку ро́били
таку ўс’еку на чубок / аби не го́лу ко́сиц’у // в’ін прино́сиў до мо́лодого ту
ко́сиц’у / і ж’ін’ки ўби́рали ту ко́сиц’у // мо́лодій п’і́де до мо́лодой / а ж’ін’ки
ўби́райут ко́сиц’у і то́й коро́гваї ўби́райут / л’е́нтоў об’їезу́ют / шпа́рагусом
(Бг); а ў мо́лодого коро́гваї / ко́сиц’у ла́дили / дру́жба і так разо́м і́дут со́б’і до
мо́лодой / с’п’і́вайут / весе́л’е́ц’і // при́йдут на по́дв’і́р’ї / ку́пуйут мо́лоду //
ко́сиц’у ро́били і́с’осни // то́ с’осни ві́дите // он там на три / ві́дите / три
ме́нш’і / то та́ка ве́ршок / а то ко́сиц’у та́ку фа́йну ўби́райут / па́пером / то́то /
йак л’і́том / жи́вими к’в’і́тами // ўби́райут / с’п’і́вайут / цу́керк’і́ў кла́дут / де
хто ур’ве! за́бава / весе́ле́ц’і л’у́ди (Мж).

ФО *ї’хати с косіцев* виявляємо зі значенням ‘приходити (приїжджати) до нареченої з весільним деревцем (про учасників весілля від нареченого)’:

ў мене ше і́ те́пер йе до́н’чина ко́сиц’а // йакшо йі́дес’а ў про́п’і́ / то бра́лисмо
ў про́п’і́ ко́сиц’і / і п’і́у́коро́гвайу // а йакшо йі́хали с ко́сице́ў / хло́пец’ п’і́шоў
з бо́йарами / а то́т’і п’і́з’н’іше мо́лод’і не с’і́дають за ст’і́л / по́ки не при́йі́де
ко́сиц’а // йак ко́сиц’а йі́хала / на до́роз’і кла́дуть ро́гатку / чи к’ро́сна йа́к’іс’ /
то дро́ва / чи л’ату́ йа́ку (Глбк).

За бойківськими віруваннями, деревце-*косіцю* для виготовлення весільного атрибута можна зрізати лише один раз – тоді подружнє життя буде щасливим:

дру́жба і́де ў чет’вер руба́є ко́сиц’у // а́ле т’ре́ба ли́ше од́ну ви́рубати / дру́гий
раз м’і́ дру́жба п’і́шоў / йа не в’і́рила це́му / і в’і́н роз’в’і́ўс’а з пе́ршою
і з дру́гою // то йе со́сна / і то ма́є бу́ти с’і́м па́синк’і́ў [‘бі́чний па́гін ро́с-
лини’ – Н.Х.] п’я́т’ і три / три р’а́ди (Глбк).

На різних етапах весілля відбуваються обрядодії, пов’язані з обсіпанням наречених грішми, зерном, барвінком, що символізує початок нового подружнього життя, має на меті забезпечити новій сім’ї добробут і водночас виконує захисну функцію:

с'її / 'мамоїко / 'с'імн'е / с'воїм 'д'їт'ом на'с'ін'а / та ї бе'ри поўн'ї ж'мен'ї / би 'били поўн'ї скрин'ї (Бр); і йак ішло ве'с'їл'а / то 'с'їйут та'ким зер'ном молодих // то йак 'зерно ле'т'їло в'їд'разу на 'поли / йа'кос' так / шо 'падало / то ка'зали // шо буд'ут бога'ч'ї // а йак 'зерно так в'їдл'їтало / в'їдби'валос'а в'їд земл'ї / то ка'зали / ми 'б'їдн'ї 'будем / бо 'зерно не при'ймаец'а до земл'ї // 'мама на с'вад'б'ї / во'на с'ї ўби'рала ў ку'жух / ку'жух вивер'тала / брала 'миску на 'голову с тим зер'ном і так з голо'ви о'так 'с'їйала (Кр).

У бойківських говірках фіксуємо такі словосполучення зі значенням 'обсівати наречених': *обси́пати зерно́м* (Кр, Лс, Мл, СНб), *обси́вати зерно́м* (Ор, Тх), *обси́вати пше́ниціов* (Тх), *обси́пати вівсо́м* (Кз, Ск), *обси́вати бі́рвінком* (Лб), *обси́вати вівсо́м* (Лв, Нв), *обси́вати жсі́том* (Дн), *обси́вати грі́шми* (Лб), *обси́вати ко́пійками* (Лб), *обси́вати три ра́зи по со́нцю* (Іл), *сі́яти зерно́* (Трл), *сі́пати пше́ницю* (Трл) та ін.; пор.: подібні назви відомі в закарпатських, лемківських, наддністрянських, середньонаддніпряньських та інших говірках (УЗГ: 90, 98; Глібчук 2005: 97, 182; Грозовська 1998: 6).

Під час весілля староста від імені наречених кілька разів (перед тим, як наречені йшли запрошувати на весілля; перед шлюбом; перед танцем нареченої з родичами та учасниками весілля) виголошує промову, у якій просить для них благословення. Обрядодія представлена фразеєю *про́щі просі́ти* (Л, СНб, Тх, Цн, Ял). Діалектоносії розповідають про особливу урочистість цього моменту весільного обряду:

с'тароста йак гово'риў / то 'л'уде 'думали / шо во'на ў'мерат / так її про'шчайе // про'с'т'їт і про'с'т'їт су'с'їди // а ў нас не 'дуже / т'рошки 'д'акує 'мам'ї за то ў'с'о / ў нас 'дуже 'коротко (Лб); то 'мама / йа [весільний староста. – Н.Х.] йак у 'їасени с'таростиў / 'мама ў'пала / умл'їла / розу'м'їйеш / та'кий ж'ел' со'б'ї д'ї'шоў ў 'нейї (СНб).

Наведемо фрагмент такої „про́щі”, яку записано на Рожнятівщині:

'отже 'татку мо'її доро'г'ї / 'може йа ко'лис' шос' вас не пос'лухала / ко'лис' з 'вами попе'речилас'ї / 'може ко'лис' з 'вами посва'рилас'ї або ї пог'н'ївалис'а / 'отже 'татко мо'її доро'г'ї / йа с'о'годн'ї 'нис'ко покла'н'айус'а 'перед 'вами і 'прошу вас / шоб ви ме'н'ї о'це за гр'їх не пам'я'тали і 'нин'їшн'ого дн'а ме'н'ї цеї гр'їх про'с'тили і ме'не благосло'вили // і те'пер звер'тайус'а до вас / мо'її доро'г'ї 'л'уб'ї 'мамочко [...] і то'д'ї ўни ў'с'ї 'кажут / наї Бог благосло'вит // та ї то'гди звир'таец'ї до ў'с'їх 'родич'їў // 'каже / 'може йа ко'лис' із 'вами с 'ки-мос' попе'речилас'ї / 'може с 'кимос' посва'рилас'ї / 'може с 'кимос' 'нав'їт' пог'н'ївалис'ї або за 'кого'с' шос' ска'зала йа'к'ес' з'г'їрне с'лово / або ко'гос' уб'їз'вала не'добрими сло'вами // 'отже йа 'перет 'вами 'нин'ї 'нис'ко покла'н'айус'а і 'прошу вас / шоб і ви ме'н'ї о'це за гр'їх ни пам'я'тали і 'нин'їшного д'н'а о'цеї гр'їх про'с'тили і ми'не благосло'вили // і то'то с'тароста 'н'їби так 'каже за н'у (СНб).

Водночас спостерігаємо втрату обрядового значення назви; пор.: бойк. *про́щі склика́ти* ‘дякувати всім, прощаючись із гостями’ (ЕБ: 122).

Внутрішня форма фраземи *йти в пропій* ‘приходити до нареченого на гостину’ (Вл, ВСт, Ск) пов’язана з дієсловом *пити* (договір про весілля скріплювали рукобиттям і випивкою (СлДр IV: 55)). На думку О. Потебні, *пропи-ти дівку* ‘просватати’ від ‘хотіти пити – бажати кохання’, пиття – ‘весільний пир’ (цит. за: Ужченко, Ужченко 2007: 370). Інформатори також простежують зв’язок значення слова *пропій* ‘весільні гості з боку нареченої’ із дієсловом *пійти*:

ўже д’іўку пропили / пропили гет / то’му називаўс’а проп’ії (Яв);

Пропилисме Марійку. Пропили, пропили, Та прийшлисме позирати, Ци сми не втопили (Лз) (Коваль-Фучило 2010: 150);

в’ід молодойі йшли до молодого ў проп’ії (Сл);

в’ід молодойі йшли до молодого ў проп’ії // йак молоду молодий забере до себе / ў суботу увеч’ір / то тог’ди в’ітпраў’л’ейе шче ф’іроў йіхали // на ф’ірі там в’іс’ім / ш’іс’т’ / дес’іт’ ж’інок / йа знайу / к’іл’ко йіх було там? та і гос’ці’ці і забир’айут молоду тог’ди до молодого // і ў молодого тамка молоду приймайут (Слв);

пор.: сх.слов. *пропивати молоду* (про наречену, дівчину) ‘домовлятися про умови весілля, випивати’ (Ужченко, Ужченко 2007: 370). Відзначмо також зміни в семантиці ФО: <*іті*> *у пропобець* означає приходити не тільки по наречену, а й по нареченого (про весільних гостей) залежно від того, хто з молодят ішов із дому (Пт).

У говірках Турківщини виявляємо фразеологізм *танцювати по́ля, йти по́ля* ‘виконувати весільний танець, під час якого наречена обдаровує родичів, дружку та дружбів’ (бойк. *пол’а(і)* ‘весільна мелодія’: *музики г’рали х’і’ба пол’а* (Вч)):

мол’дйі мол’ду ч’ерез ст’іл і їдут пол’а тан’ц’увати // во’на ўже не мо’лода / во’на ўже не’в’істка / кап’ел’ух зн’али / ўс’о (Вч);

по’тому ўже то ўже йак подарунки полу’чили / ўс’а ро’дина і їдут пол’а // ўс’а ро’дина / мол’дйі / д’ружба / д’ружка / т’ато / ма’ма / с’естри / ву’їки / то т’і котр’і подарунки / ўс’і на го’лову хустку так в’ішали / т’атов’і со’рочку на пл’еч’і / ма’тер’і хустку (Вч).

На запитання про те, коли ‘чіпчали’ молоду, респонденти відповідали:

а! то пол'а! давала молода молодого родині подарки // і с'тими подарками музика грала / а вони ўс'і йшли / кожен п'іходиў до музики і гул'аў / доўкола йшли і сп'івали (Вч);

пол'і то к'інцева ве'іл'а // йак зак'інчилос'а ве'іл'а поўн'істу / то музика грала і ўс'і йшли кругом ў пол'і і молоді / і молода / і йо'го родина / і йі'йі // то т'і молод'і ше д'і'стали подарки / то йо'го родич'і / сороч'ки / с'ведер // то д'і б'рали за рукаў / то так гул'али // пол'а / то такий танец' буў на за'к'інчен'а ве'іл'а // йак пол'а / то с'а ўсе ск'інчит // то так ўс'о сх'ресло / хо'дили кругом / сп'івали / д'акуй / мати с'і сп'івало / кувала зозу'лечка / с'іла си на г'рунок ['стежка верхом гори' – Н.Х.] дакуй ти нев'істице за тв'їй подарунок (Вч).

Після шлюбу матір, зустрічаючи наречених, заводила їх до хати, накидаючи вивернутий вовною догори кожух. Бойки називають цей звичай **наки́дати молоду́** (Дз):

ўстр'ічайе мати у в'івернен'ім кожус'і // ста'р'і л'уди так заво'дили до хати // нак'ідали молоду / бо то ко'лис' ўсе йшли ў нев'іст'ки // перше кола'чем з ме'дом ўстр'ічайут / там йіх ми'руйут кола'чем // то д'і їдуть та ї то'гди молоду нак'ідає та ї ве'де до хати // а'би не в'істка не в'ид'іла // заведе до хати / а'би с'а справу'вала добре // за'вод'ат за ст'іл / брат а'би пере'с'іў / а'би молод'ї грош'і даў йо'му / ше с'і потор'гуйут // та по'тому та ўже в'ідсту'пайе / молод'і с'ідайут за ст'іл (Дз).

Варто звернути увагу на назви різних весільних жартівливо-розважальних звичаїв із затемненою мотивацією. Зокрема – фіксуємо **де́рти сподні (калісо́ни)** 'роздирати штани на шматки для учасників весілля' (Гк), **де́рти, та́ргати спідни́цю** 'роздирати спідницю на шматки для учасників весілля' (Дз):

Весілля ся починало в п'ятницю вечором, плели вінки, дерли сподні, о! то калісони, ну так було шо я пам'ятаю. [...] хто більше ввірвав, тото вже було скоріше, то вже ся починала забава. В п'ятницю ввечером пекли коровай, потім свашкам кидали сподні і вони дерли ті сподні, хто більше втянув кусочок... І тоді мили, втирали руки від кіста, мили від кіста руки, потім втирали руки, потім дерли, хто більше урвав, так через стіл; жінки до себе тягнули, хлопці до себе (ФА КУФ);

шче йак нач'нут на них ў хат'і дерти сп'ідниц'у // – А для чо'го? бо то в'ид'ат / шо не бу'де ро'бити / шо т'реба освободити / так пока'рати // в'із'мут то так по'таргайут сп'ідниц'у / так по кус'кови / та ї с'а тим д'іл'ат (Дз).

У бойківських говірках фіксуємо ФО **ро́бити ко́ня** 'під час весілля жартома імітувати коня (про одружених чоловіків чи парубків)':

ко|н'є ро|били ко|лис' та|кого / с|танут два х|лопц'і |воз'мут во|рину [‘жердина в огорожі’ – Н.Х.] на|кр'ийут ве|ретоў / о|дин спе|реду / д|ругиї |з:аду / а т|ретій с'і|дає на ту во|рину і до |хати ў|ход'ат та та|к'і с'м'іхи шчо то ну! (Бг);

і то ўже при|дане / там кла|дуть два |кон'і / при|ход'іт два чоло|в'іки / |коўдру / ко|лис' пла|хти да|вали / то то два |кон'і (Вч);

взя'ти чоловіка за коня' ‘обрати коня – чоловіка, який допомагає нести придане до нареченого’:

ше їшоў про|п'іі / на|п'хали дв'і |подушки / йа|кус' ше п|лахту / то н'іс к'ін' / ко|н'а ўз'али та|кого / шо|би н'іс / чоло|в'іка за ко|н'а // |мати да|ла їй дв'і |подушки / по|сах та|кій / заўйа|зали ў п|лахту і п'і|шоў тої к'ін' // то нази|валос'а шо їде к'ін' з моло|дойу / тої к'ін' т'а|гнў п|ридане на |першу н'іч / шо т|реба / п|лат'а / су|к'енку / в'ін буў йак о|хо|ронец' дл'а |нейі // дв'і д|рушки / моло|да і тої к'ін' (Лс).

Засвідчено низку словосполучень із компонентом-дієсловом *бити* – *б'іти за́головок* ‘ударяти палицями по подушці’ (Мш):

Вперед повідали, шо несли заголовок. Ну, подушку. Та десь били, в нас мовись, шо заголовок. Били, били та й пір'я спустили, ся подерли палицями, та й пір'я вилетіло (ФА КУФ),

б'іти дружок ‘ударяти дружок вінком нареченої для швидшого одруження’: „то зн'імають тої в'інок / б'іуть дружок / щоб |зам'іж ви|ходили” (Бк). „Биття”, як зазначають науковці, – це відоме ритуальне магічне дійство у весільному обряді слов'ян, що виконує здебільшого продукувальну та захисну функції (СлДр І: 177). Зокрема в селах біля м. Глухова на Сумщині наречений, перед тим як привести наречену до свого дому, вдаряв її палицею по спині; на волинському Поліссі жінки, доки коровай випікався, танцювали із хлібною лопатою і вдаряли нею один одного (СлДр І: 177); пор.: сх. слоб. *б'іти блю'до*, *б'іти горшкі* та ін. ‘обрядова дія, виконувана при вході молодих до двору молодого’, ‘обрядова дія, що сигналізує про цнотливість молодої’, ‘обрядова дія, виконувана наприкінці весілля з метою побажання щастя молодим’ (Магрицька 2003б: 19).

ФО *лом'іти* (*лам'ати*) **клі́нці** (Мш) позначає обрядодію, коли наречена ламала кілки, які забивали хлопці у стіну, і кидала їх між посуд, ініціюючи народження сина (бойк. *клинéць* ‘дерев'яний кілок, забитий у стіну для вішання чого-небудь’ (ЕБ: 70)):

|ран'ше пов'ідали / шчо даўно / йак при|вели не|в'істу / с'і|дали за с'т'іў і |били та|к'і |клин'ц'і // моло|да приїшла і |мус'іла ла|мати т'і |клин'ц'і / і ме|тати |межи |гурц'і / би ро|дила х|лопц'і // дуже даўно мо|йа |баба пов'ідала (Мш);

даўно шче розказувала мо'йа 'мати / йак при'в'їу моло'ду / то... 'корч'і так'і ў нас ў 'п'іс'і йе / позаби'вали ў с'т'їну / моло'да / йак приїшла / то так сп'ївали / ло'ми / не'в'істо / к'лин'ц'і / ме'чи 'межи 'гор'ц'і [г'орці 'начиння' (ЕБ 39)] / бис ро'дила х'лопиц' / то 'мус'їла ло'мити к'лин'ц'і / аж кроў тек'ла (Мш).

За бойківськими традиціями, щоб „запланувати” народження дітей конкретної статі – хлопчиків, – кидали не тільки клинці, а й „балець” (дет. див.: Хібеба 2014). Кілька значень стійкого словосполучення *забивати кіло́к* (кіл, клин та ін.), зокрема ‘магічна дія, виконувана для того, щоб молоді були щасливими; молоді не розлучалися; молодий не зраджував жінці’, фіксує й І. Магрицька в східнословобжанських говірках (Магрицька 2003б: 56). Загалом мотив „ламання” у весільному обряді як руйнування цілісності має неодноразову реалізацію й маніфестується як на ритуальному, так і на вербальному й семантичному рівнях (СлДр III: 134, 135).

Екстралінгвальну інформацію про обряд „плесання дружки” у міжріччі Лімниці та Бистриці-Надвірнянської (дет. див.: Коваль 1998) сконденсовано в семантиці ФО, які фіксуємо в говірках цього терену: *вітплє'шувати дру́жку, плє(і)сати дру́жку* (Бг, Глбк, Лк):

п'росим му'зики до 'хати / бо ми будемо д'рушку пл'єсати // 'молода-молода / ти моло'ден'ка / 'виступи з:а с'тола / буд' ласка'вен'ка // д'ружбо / ти д'ружбо / ти к'їло'цуне / 'зараз ти д'ружка 'колач у'суне // пл'єшемо-пл'єшемо 'л'уц'ку ди'тину / та ї за ко'лачик / та ї за ху'стину (Лк);

ме'не пл'їсали ко'лис' / пл'єшут д'рушку / то ста'їе моло'да з моло'дим / і д'ружка з д'ружбоў пл'єшут // ста'їут сам'і х'лопц'і / 'кола 'лапайуц':а / п'росим му'зики 'доўго не г'рати / бо ми будемо д'рушку пл'їсати (Глбк).

ФО *іті́ чєрез стів* номінує урочисте заведення наречених за весільний стіл (Кр). Сучасні респонденти не можуть чітко пояснити мотивації цього звичаю:

ст'їу буў на'критиї / моло'д'і / йак 'виїшли з 'церкви / то 'черес ст'їу // там ро'с:унули по'суду і моло'д'і 'черес ст'їу пере'ходили // с'тали на ст'їу но'гоў і так за ст'їу / 'з:аду них буў 'образ / ў'браниї рушник'ом (Кр);

пере'важно ў'води́ли 'через ст'їу / ко'ли во'ни до'ходили до то'го / то моло'дїї і'шоў ўпе'р'їд / браў моло'ду і 'через ст'їу / не з'найу / с чим то 'було зв'їзане / але ка'зали / шо моло'д'і 'майут не обхо'дити / а їти так на'просте'ц' (Кр).

У весільному обряді с. Довге на Дрогобиччині „Староста бере молоду за руку, обводить поза стіл до середини стола з того кінця, де сходит сонце. Вона присідає за столом і скаче через стіл. Потім дружки і інші” (Сокіл, Сокіл 2014: 804).

Бойківські весільні фразеологізми – це лише невеликий пласт обрядової фразеології, що свідчить про культурний духовний потенціал її носіїв. Внутрішня форма ФО пов'язана з позамовною дійсністю (*прикрі́ти пéлехи*) та основними поняттями весільного обряду (*в лёнтах ході́ти, зніма́ти коси́ці*). Лексеми-складники, експлікуючи етнокультурне тло, маркують символічне значення (*обси́вати пше́ніщов, обси́пати ві́сбм, ломі́ти клі́нці*). Деякі весільні фразеологізми є вузьколокальними (*танцюва́ти по́ля, плеса́ти дру́жку*), мотивація ж інших дедалі частіше втрачає зв'язок з обрядом через редукцію, архаїзацію та факультативність деяких обрядодій (*же́нітися на ві́тер, би́ти дру́жок, ломі́ти клі́нці*). Фразеологізації зазнали вільні словосполучення, розвиваючи переносне значення завдяки метафоризації та метонімізації (*склі́кувати по роді́ні, пекти́ гускі́, гуля́ти з коро́вайом, коро́вай на сто́лі, ла́дити коси́цю, про́щі проси́ти, йти в про́пій, робі́ти коня́́, би́ти за́головок*), і навпаки – деякі весільні фразеологізми стають загальноновживаними (наприклад *відві́нувати капелю́х* 'загубити що-небудь' (Франко I: 311), *іти́ на весі́ля́, іти́ з весі́ля́, про́щі проси́ти*).

Локальні стійкі одиниці доповнюють загальний корпус фразеологізмів з обрядовим значенням в українській мові та дають змогу бодай частково відтворити давню багату весільну обрядовість.

Населені пункти та їх скорочення

- Б – Бабино Старосамбірського р-ну Львівської обл.
- Бг – Багрівці Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.
- Бк – Боберка Турківського р-ну Львівської обл.
- Вл – Волосянка Сколівського р-ну Львівської обл.
- ВСт – Верхня Стинява Сколівського р-ну Львівської обл.
- Вч – Вовче Турківського р-ну Львівської обл.
- Гк – Галівка Старосамбірського р-ну Львівської обл.
- Гл – Головецьке Старосамбірського р-ну Львівської обл.
- Глбк – Глибока Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.
- Дб – Доброгостів Дрогобицького р-ну Львівської обл.
- Дз – Дзвиняч Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.
- Дн – Дністрик Старосамбірського р-ну Львівської обл.
- Іл – Ільник Турківського р-ну Львівської обл.
- Кз – Кузьминець Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
- Кр – Коростів Сколівського р-ну Львівської обл.
- Л – Лолин Долинського р-ну Івано-Франківської обл.
- Лб – Либохора Турківського р-ну Львівської обл.
- Лв – Лавочне Сколівського р-ну Львівської обл.
- Лк – Луквиця Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.

Лп – Лопушанка Турківського р-ну Львівської обл.
Лс – Лосинець Турківського р-ну Львівської обл.
Мж – Міжгір'я Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.
Мл – Мельничне Турківського р-ну Львівської обл.
Мш – Мшанець Старосамбірського р-ну Львівської обл.
Нв – Новоселиця Міжгірського р-ну Закарпатської обл.
НГс – Нижнє Гусне Турківського р-ну Львівської обл.
Ор – Орів Сколівського р-ну Львівської обл.
Ос – Осмолода Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
Прг – смт Перегінське Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
Пт – Петранка Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
Сд – Саджава Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.
Ск – Солуків Долинського р-ну Івано-Франківської обл.
Сл – Сливки Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
Слв – смт Славське Сколівського р-ну Львівської обл.
СНб – Слобода-Небилівська Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл.
Трл – Терло Старосамбірського р-ну Львівської обл.
Тх – Тухолька Сколівського р-ну Львівської обл.
Ур – Урич Сколівського р-ну Львівської обл.
Цн – Цінева Рожнятівського р-ну Львівської обл.
Ял – Ялинкувате Сколівського р-ну Львівської обл.

Література

- Бігусяк М., 2000, *Із спостережень над обрядовою фразеологією гуцульських говірок*, [у:] М. Сюсько (ред.), *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Українське і слов'янське мовознавство. Міжнародна конференція на честь 80-річчя професора Й. Дзендзелівського*, Ужгород, с. 109–111.
- Глибчук Н., 2005, *Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти*, Львів.
- Грозовська Н., 1998, *Термінологія весільного обряду середньонадніпрянського регіону (Київська, Полтавська, Черкаська області)*, Запоріжжя.
- Гузар О., 1995, *Спостереження над обрядовою лексикою у бойківських говірках*, [у:] *Бойківщина. Історія та сучасність. Матеріали Міжнародного історико-народознавчого семінару*, Львів – Самбір, с. 161–163.
- Демський М., 1982, *Деякі особливості бойківської фразеології*, [у:] Матвіяс І. Г. (ред.), *Структура українських говорів*, Київ, с. 176–182.
- Д'якова Т., 2006, *Сватання у фразеологічній картині світу говірок Східної Луганищини*, [у:] *Філологічні науки*, Суми, с. 41–47.
- Д'якова Т., 2014, *Функціонування фразеології обрядодії завершення весілля в українських східнослов'янських говірках*, „Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету”, серія „Філологія”, № 8, с. 8–10.
- ЕБ: Р. Дяків (ред.), *Енциклопедія Бойківщини: люди, мова*, Київ 2014.
- ЗА: Записи авторки.

- КАРЛОВА Н., 2007, *Семантичні моделі етнофразем весільної обрядовості*, „Учені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського”, серія „Філологія”, т. 20 (59), № 6, с. 67–72.
- КОВАЛЕНКО Н., 2014, *Фразеологізми в діалектних текстах про весільні обряди*, „Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки”, с. 89–92.
- КОВАЛЬ В., 1998, *Обряд „плесання дружки” у міжріччі Лімниці та Бистриці-Надвірнянської*, „Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер.: Музичне мистецтво”, № 1, с. 51–57.
- КОВАЛЬ-ФУЧИЛО І., 2010, *Сучасний стан побутування весільного обряду на Закарпатті*, [у:] В.Г. Кушнір (ред.), *Весільна обрядовість у часі і просторі*, Одеса, с. 143–151.
- МАГРИЦЬКА І., 2001, *До витоків весільної фразеології (етнокультурний аналіз східно-слобожанських ідіом на позначення весільних обрядів та обрядодії)*, „Філологічні студії: Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки”, № 3, с. 99–107.
- МАГРИЦЬКА І., 2002, *Архаїчна семантика фразеологізму грызты пичь ‘оглядини’*, [у:] Горошкіна О.М. (ред.), *Образне слово Луганщини*, Луганськ, с. 77–79.
- МАГРИЦЬКА І., 2003а, *Семантична структура і культурна мотивація весільних фразеологізмів у східнослобожанських говірках*, [у:] П. Гриценко, Н. Хобзей (ред.), *Діалектологічні студії 2: Мова і культура*, Львів, с. 182–193.
- МАГРИЦЬКА І., 2003б, *Словник весільної лексики українських східнослобожанських говірок*, Луганськ.
- МАРКОТЕНКО Т., 1999, *Сватання в українській фразеології*, „Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка”, № 5 (15), с. 89–93.
- МАТІВ М., 2013, *Словник говірок центральної Бойківщини*, Київ – Сімферополь.
- МІЛЄВА І., 2008, *Лексичні і фразеологічні особливості давнього й сучасного весілля*, „Лінгвістика: зб. наук. пр.”, № 2, с. 96–103.
- ОНИСЬКІВ М., 2009, *Особливості бойківського весілля у Петранці*, Львів.
- ОНИШКЕВИЧ М., 1984, *Словник бойківських говірок*, Київ.
- ПЛЕТНЕВ О., 2008, *Весільні фразеологізми з компонентами закон, шлюб, брак у говірках Слобожанщини*, „Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна”, № 798, вип. 53, с. 37–42.
- ПЛЕТНЄВА О., 2006, *Центрально- та східнослобожанська фразеологія обрядів сватання*, „Лінгвістика: Зб. наук. пр.”, № 2, с. 64–73.
- ПЛЕТНЄВА О., 2007а, *Терміни на позначення вінчання в говірках центральної та східної Слобожанщини*, „Учені записки Таврійського національного університету ім. В. Вернадського. Серія „Філологія”, т. 20 (59), № 6, с. 247–253.
- ПЛЕТНЄВА О., 2007б, *Центрально- та східнослобожанська фразеологія на позначення одруження*, „Лінгвістика: Зб. наук. пр.”, № 1 (11), с. 105–114.
- СКИБА О., 2012, *Символіка та фразеологізми весільного ритуалу: слобожанський дискурс*, „Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка”, № 12 (247), с. 184–187.
- СлДр.: Н.И. Толстой (ред.), *Славянские древности: Энциклопедический словарь*, Москва 1995–2012.

- СОКІЛ В., СОКІЛ Г., 2014, *Бойківське весілля із села Довге на Дрогобиччині*, „Народознавчі зошити”, № 4 (118), с. 801–816.
- УЖЧЕНКО В.Д., УЖЧЕНКО Д.В., 2007, *Фразеологія сучасної української мови: Навч. посіб.*, Київ.
- УЗГ: О. Миголинець, О. Пискач (упоряд.), *Українські закарпатські говірки. Тексти*, Ужгород 2004.
- ФРАНКО І., *Галицько-руські народні приповідки*, т. I–II, Львів 2006, т. III, 2007.
- ФСМ: В. Білоноженко (уклад.), *Фразеологічний словник української мови*, Київ 1993.
- ХІБЕБА Н., 2008, *Етнокультурний аспект весільних фразем (на матеріалі бойківських говірок)*, „Теорія і практика викладання української мови як іноземної”, вип. 3, с. 135–144.
- ХІБЕБА Н., 2014, *Слово балець як етнолінгвістичний феномен обрядової лексики Бойківщини*, [у:] П. Гриценко, Н. Хобзей (ред.), *Діалектологічні студії. 10: Традиції та новаторство в сучасних діалектологічних студіях*, Львів, с. 197–210.
- ЦАРЬОВА І., 2014, *Вербалізація обрядів шлюбного дня в українських східнослов'янських говірках*, „Лінгвістика: зб. наук. пр.”, № 1 (31), с. 57–64.
- SCHNAIDER J., 1912, *Z życia górali nadłomnickich. Wesele w Perehińsku*, „Lud”, t. XVIII, s. 141–153.

www.akademicka.pl

